

هونەر مەند ئابىي سىياسى بى؟!؟

لە سەردەمى شا فېريان دەكردين " هونەر مەند ئابىي سىياسى بى؟! " مەبەست ئەو بوو كارت بە رژىم ئەدەبىي! "فۆرماليسم" لە هونەردا، پەرى ساندوبوو كە بە هونەرى "اوانگارد" و نوئى دەفۆشرا، كە مېدىيا و دەزگاكانى حكومت پشتگىريان دەكردي! ئىنسان و سروشت لەم شتو بەر كەردنەو هونەرىيەدا، وەك "ئۆبىيەكت" سەپردەكرا. لەم دەكرابە سوژە و ماترىيالى هونەر مەند. هەر چەند ئەم چەشنە هونەرە، بى ناوەرۆك و ناسىياسى دەنوئىنى، بەلام بە پىچەوانە، لايەنى سىياسى، كۆمەلەيەتى، فەرھەنگى و رەوانى لە خۆى دەگرئ، كە ناديار دەنوئىنى.

ئەم چەشنە هونەرە، رەنگە لايەنى ئەستەتىكى بەرز بنوئىنى، بەلام دەتوانئ ئاستى تىگەيشتنى مەروئف لە فۆرمدا قەتەيس بەهێلئىنەو و چاو جىگاي مېشك بەگرتنەو، كە ئەو دەور لە پەيامى سىياسى نىيە. هونەرى وا پەرى بە فۆرماليسم دەدا و مەروئف لە جەغزى كالا و بەكالبون دەهێلئىنەو، كارىكتىر و دەورىكى نوئى بە چاو دەبەخشنى و مېشك دەكاتە گوئىرايەلى چاو. ئەو كارىكى كەم وئىنەى هونەرى-تەكنىكىيە، كە بە پىي سىياسەتى هونەرى دەزگاكانى سىياسى و لە رىگاي پالېشتى مېدىياي-ئابوورىي و دەولەتى، بە سەر كۆمەلگاي جىهانيدا زال كراو! ئەم هونەرە پىشتى هونەرى ھۆمانىستى-سىياسى سەدەى بىستى چەماندۆنەو!

ئەم تىگەيشتنە واتە گەورە مەكردەنەو دەورى چاو، تەنيا بۇ بوارى هونەر نىيە، بەلكوو بۇ داسەپاندنى تىگەيشتن و بېرىدان لە رىگاي چاو بۇ پەسەندكردن و بىيىنى فۆرم لە ھەموو شت و ھەر شتەكدايە. مېو، سەوزىي، دەبىي فۆرم و دىزايىن تاييەتى چاوپەسەنديان ھەبئ، دەنا رىگايان ناكەمۆتە سوپرماركتەكان. سىف زەمىنى، گىزەر، ھارپو، شالانە، فاتەبۆر، ھەلووچە و تروژىي لار و گىر و خواروخىچ، ھەر لە بىستان و سەوزىخانە سەربەنىست دەكرىن، با تام خۆش و پىر لە وئىمىن و بە سوودىش بن، كە جوان نەبون و فۆرميان نەبوو، جىادەكەرىنەو و لە ناو دەبەردىن.

ژيانى سەردەمى ئىمە و مەروئفەكان بە پەسەندكردنى فۆرمەكان راھىندراو، ئەم رىگايە لە هونەرە دەستى پىكراو و بۆتە هونەر و تىگەيشتنىكى جىهانى و سنوورەكانى بەزاندو، تا ئەو جىگايەى مەروئف خۆى بۆتە ماترىيال بۇ ئەوئى لە رىگاي دەستكارىيەو فۆرمى دلخواز پەيدا بەكات، ياخو لە رىگاي زانستى بىئۆلۆژىيەو ئىمكان بۇ سفارشى مەروئفى دلخواز پىك بىت، كە بازارىكى نوئى لە بازارەكانى سەدەى بىست و بەك زىاد دەكات.

گەر لەو سەردەمدا هونەر مەندى كورد بىژئ " هونەر مەند ئابىي سىياسى بى؟! " پەيامىكى روون و سىگانلىكى جىددى ناردو، كە دەربىرى چۆنەتى هونەر و زمانحالى هونەر مەندەكەيە لە ولاتى ئىران و ئەو بەشەى كوردستان!

چەندىن دەسالە هونەر مەندانى كورد، بە ھوى بارودۆخى ئەمەنىەتى ناوچەكە، پەپىرەوى لەو تىگەيشتنە دەكەن. مەبەستى ئەوان لە "سىياسى نەبون" خۆ دەور كەردنەو لە مەسەلەكانى تاييەت بە كۆمەلگاي كوردستانە، دەنا ھەر ئەوان ئىمكاناتى هونەرىي و ئىزنى كارى هونەرىي لە دەزگاكانى حكومەت وەر دەگرن و بۇ بەشدارىكردن لە فەستىوال و جەشوارە و بەرنامەكانى حكومەت، راكە راكەيانە! ئەوان لە ناو چوار چۆرەى سىياسى ئەو ولاتەدا دەجولئىنەو و ھىندىك نەتەنيا راستەوخو هونەر مەندى سىياسەتپىشەى حكومەت بوون و ھەن، بەلكوو دەورى موبەلغى "عەقىدەتى- ئىدئۆلۆژى" ئەوان دەگىرن.

گەر هونەر مەندانى كوردى ئەم سەردەمە، بئوان ئەم تىگەيشتنە "هونەر مەند ئابىي سىياسى بى"، ئۆرئىزە بەكەن و بەرگى زانستى پىدا بەكېش، خۆيان لە گىچەلئىكى مەزنى سىياسى-ئەمەنىەتى و سەرنىشەى خۆخەرىكردن بە بابەتى كۆمەلەيەتى-سىياسى، رزگار كەردو و دەتوانن خۆ لە گەل هونەرى فۆرمالېستى و ئىدئۆلۆژىك و سىياسى دەولەتى و حكومەتى رىك بەخن و دەروازەى ئىمكان و ئىمكاناتى ناخو و دەرمو لە رىگاي دەزگاكانى دەولەتپىشەو بەرمو رووى خۆياندا بەكەنەو.

ئەو ھەمان مۆدەلە كە "ئاكادېمىسپىنەكانى" كورد زۆر بە باشى چەسپاندووانە، ھەم خۆيان لە ژىر تىغى حكومەت رزگار كەردو و ھەم لۆمەى خەلك! ئەوان كارى "زانستى" دەكەن و ئەوش ئابىي تىكەل سىياسەت بەكرئ! لىرەش مەبەست سىياسەتى گرىدراو لە گەل بەرپىسارمەتى كۆمەلەيەتپىشە، دەنا ئەو كەسانە خۆيان لە چوار چۆرەى سىياسەتى دەزگاكانى حكومەتدا ھەلدەسوورئىن، كە ئەو بە ئاسابى و قانونى و رەوا دەزانن.

هونەرى پاش شەرى يەكەمى جىهانى شانۆ، سىنەما، ئەدەبىيات، بە زەقى دوو لايەنى سىياسى و ھۆمانىستى تىدا بەرچاو بوو. ئەو هونەرە راستەوخو تەئسىرى لە سەر خەلك ھەبوو، ئەوانى بەرمو چالاكى سىياسى، ھۆمانىستى و ئاشتىخوازانە دەكېشا و دەورىان لە ئاشتى جىهاندا دەگىرا، تا ئەو كاتەى دىوارى بەرلېن ماپوو! ئەمرۆ ئەم هونەرە لە باز نەپەكى بەر تەسكدا بەردەوامە و تواناى ئەوئى نەماو تەئسىرى بەرچاو لە سەر خەلك دابنى، ھەر بەو پىشە فەرھەنگ و تىگەيشتنى ھۆمانىستى و سىياسەتى ھۆمانىستى، بە شتو ھەيكى بەرچاو دابەزىو!

دابران له هۆمانیسم و هۆمانیسمی سیاسی و خۆ ههڵواسین به دام و دهزگاكانهوه بو بژیوی رۆژانه دهتوانی کاری رۆژانهی کەسیکی هونەر مەند بێ، بەلام پیشەیهکی لهو چەشنه سیمای کۆمه‌لایهتی به کەسیک نابەخشی، هەر وهک چۆن کرێکار و مووچه‌خۆریک! ئەو پرۆسەیهی که له سالانی ۷۰ ی زایینی له ئێران به‌ره‌و فۆرمالیسم و چەشنیک "روشنفکر بازی" کیشرا، ئێستا پاش تێپه‌ربوونی چەند ده‌سال له جمه‌وری ئیسلامی ئێراندا چەسپیندراوه و هونەر مەندان خۆیان له گه‌لی راهێناوه. له هونەری ئەو کەساندا عونسوری خەلک، سیاسەت و گێر و گه‌رفه‌کانیان ده‌وری لاوکی ده‌گیرن، یاخۆ بو پێشبردنی سیاسەت و ئیدئۆلۆژیی حکومه‌تی به‌کار ده‌هێندرێن.

هونەر ده‌کرێ بو ئامانجی ئینسانی و به‌رز کردنه‌وهی تێگه‌پشتن و ئیسته‌تیکي خەلک و پیکه‌ینانی کۆمه‌لگایه‌کی هۆمان به‌کار به‌یندری، ده‌کرێ بو وێرانکردنی ئینسان و کومه‌لگا و روتاندنه‌وهی ئینسانیش له هۆمانیسم کەلکی لێوه‌ر بگیری، به هەر دووباردا هونەر ده‌بێته ناکسیۆنتیکی سیاسی!

به تێگه‌پشتنی نوسه‌ری ئەم دێرانه، هەر چەشنه خۆبه‌ستنه‌یهک، هونەر مەند له جه‌وه‌یهی هونەری که خۆی له خۆیدا جه‌وه‌ری ئینسانیه و گریدرای ئینسان به گشتی و زه‌مینی ژیریپی و جیهانی فانتیزی ئەوه، ده‌رووتینیه‌وه، که ده‌توانی ببێته هۆی ئەوه له هونەر و هونەر مەند، شتیکی تر ساز بکری دوور لهو جه‌وه‌ره! هونەر مەند ئەو کاته هونەر مەنده که ده‌سته‌لاتی بیروه‌زر و لیهاتووی هونەری و ئەسته‌تیکي خۆی، نه‌داته کەس و نه‌کیشریته ژیر باندولی هیچ لایه‌نیک!

برایم فەرشی
نۆکتوبری ۲۰۱۶